

Evocacions del Canigó en alguns poetes nordcatalans per Miquela VALLS

Francis CATALÀ (1929-1988)

– Canigó, font central del baix Conflent
vaixell metafòric

El Conflent de maig

*Al maig el Conflent és un mar tot verd.
És un mar fet d'herba i de rama nova ;
cada any, en poc temps, el pla n'és cobert,
i després l'onada assalta la roca.*

*En el regadiu la flor del pomer
mou del cap dels dits una airosa escuma,
quan ja, més avall, lluu el cirerer
el corall del fruit a sota la fulla.*

*El vaixell tot blanc del gran Canigó,
tota vela estesa, a punt de partença,
sembla esperar al port que el vent sigui bo
per trencar l'amarra i assajar la dansa.*

*Damunt d'aquell mar l'aire és tan lleuger,
que li cal uns prats per donar-li forma ;
passejant-se mans al llarg de l'herbei,
s'ajau amb delícia en un clot de coma.*

*El Conflent de maig em fa el somni verd,
de capoll florit i de fulla tendra;
de la primavera hi duu tants secrets,
que només un faune el podria entendre.*

Camins, (1974)

Joan AMADE (1878-1949)

– El Canigó és el summum, la cimera, de la religió panteista del poeta.
Quasi himne un cop musicat (per P. Figueres. Interpretacions d'aquest i de J. Barre)

Credo vell i sempre nou

*Crec a la llum del dia, a l'amor de ma mare,
a la cançó del rabadà sus del serrat,
a l'humil pa de sègle, a n'el pobre teulat,
al clavell de pastor i les fonts d'aigua clara.*

*I crec a la mar blava, a l'infinit del cel,
a l'estiu ple de sol, de perfum i de força,
al castanyer que pensa i viu sota l'escorça,
a l'abella que sap el secret de la mel.*

*Crec a l'estela, a la maduixa bosquetana,
al plany enyoradís de l'innocent tudó,
a les Alberes, a ta glòria, Canigó,
a la bellesa de la terra catalana !...*

Inscripcions per la vida nostra, L'oliveda I (1934)

– A mig camí del cel, el Canigó guia de meditació.
Postal reviscolada per l'espiritualitat.

Inscripció del cel estelat

*Espiaràs cada matí lo Canigó,
dient : « Vida tan pura i clara Déu nos do ! »
Lo Canigó serà ton mirall de saviesa,
el record beneït de la terra promesa
que tenes de fer viure encara a l'entorn teu...
Lo Canigó serà com la cara de Déu.
I que ton pensament, seguint la seu(a) volada,
s'aixequi cada cop més alt vers l'estelada,
quan dins la nit serena i bressada pel riu,
que rossega a polit sa roba d'argent viu,
lo Canigó vetllant, al fons(e) de la plana
com l'esperit de la muntanya catalana,*

*a tu que penses i rumies des d'aquí
de les constel·lacions te mostra lo camí.*

[ortografia normativitzada. Article *lo* conservat per la mètrica]

*Inscripcions per la vida nostra, **L'oliveda I** (1934)*

+ **cèlebres perífrasis** (en les lletres de cançons/himnes, popularitzades per les corals)

Lo Canigó rei de la plana!

*«Vallespir», Aires tradicionals, **L'oliveda I** (1934)*

Lo Canigó pare del Riberal !

*« Rosselló », Aires tradicionals, **L'oliveda I** (1934)*

Josep Sebastià PONS (1886-1962)

– El paradís de la infància

*Quan eres infant
El cel era blau, blau el Canigó.
Les coses semblaven ben fetes.
Érem dins l'estret carreró
vives i lliures aurenetes.*

– Frase feta del paisatge ponsià

Cant primaverenc

*De la mar al **Canigó**
tot el cel de Rosselló
s'és teixit de claror blava*

– El lloc ideal de vida

El mas

*Manyaga meua, t'ho diré...
d'aquell mas que mira l'Albera,
si fos jo el masover,
series tu la masovera.
[...]*

*Sempre el veig tot arraconat
al mig d'una fosca siureda,
on el blau **Canigó** nevat
envia una alenada freda.*

Roses i xiprers (1911) Poemes exclosos

– **Canigó= patrimoni natural i cultural (immaterial)**

Sol i pluja

*Muntanyes de Canigó
fresques són i regalades ...
i en la divina frescor
ja s'escampa la visió
de les blanques encantades.*

Roses i xiprers (1911) Poemes exclosos

– **El Canigó, coronament del paisatge coral**

Riberal

Verdajant Riberal, oh terra somiada [...]

*I sempre el pur, l'irisat Canigó,
engalanant de neu son eterna blavor,
sembla que enlairi més tota la serralada.*

Roses i xiprers (1911) Poemes exclosos

– **El Canigó, rerafons obligat de la Vila**

= **permanència de la natura de cara a la caducitat de les obres humanes**

= **oblit de la història (catalana) de cara a l'eternitat (catalana ?) de la nostra muntanya tutelar**

Perpinyà

*Se moren els records de l'edat mitjana,
i la Llotja de mar que corona la nau,
oh prohoms i consuls, la Llotja s'engitana.*

*Mes sempre, allà d'enllà, s'espaija en el cel blau,
a banda de ponent, a tota hora del dia,
l'ample **Canigó** blanc que es recorda i somia.,*

Roses i xiprers (1911) Poemes exclosos

– Per Pons no hi ha *locus amœnus* sense Canigó

El pedrís de Catllar

*Ton amable repòs, l'envegi, bon rector,
la cuina fresca amb el vernís de les rajoles,
l'hortet que t'ofereix espàrrecs i violes,
el perfum de la terra i l'ample **Canigó**.*

El bon pedrís (1919)

– El Canigó marca la gent tant com la protegeix

L'Anton [un pagès dels volts de Prada]

*És el canigonenc, Anton, que t'ha colrat,
és aquesta muntanya on tot l'hivern hi neva. [...]
bon sembraire i boer del Conflent regalat !*

[al seu bust, obra de Gustau Violet, col·locat dins el seu hort]
*Hi deixaran un ròssec el cargol i el llimau,
s'hi enfilàrà la mongetera embalsamada,
s'hi esgranarà la pluja en dolça relliscada
i sempre el mirarà l'ample **Canigó blau**.*

El bon pedrís (1919)

– El Canigó ponentí , teló de fons de Corbera

El poble

*Canigó, cap al tard, s'hi veu violetejar ;
una rega de llum cap al tard, el retalla*

El bon pedrís, divertiment (1919)

Serres de Canigó

[tot un poema, com recalcat de Muntanyes Regalades, + experiència d'excursionista + records del Canigó de Verdguer.] Escrit a Vallmanya, l'esriu de 1911.

*Serres de Canigó, altures tan hermoses,
dolç estatge de pau,
damunt de les pinoses,
en un reialme blau.*

*Terres d'evori clar, oh serres de puresa,
blanques divinitats,
retallant en el cel hivernenc llur nuesa,
protectores d'estanys i pobles descuidats...*

*De portar dins els ulls vostra imatge clavada,
de portar dins el cor
la gran exaltació de vostra serralada,
més clara n'és la dona i l'home n'és més fort.*

*Vora el silenci verd de les fresques fajoses
sobre el cingle eixamplat,
seu les veus de la terra que enlairen, amistoses,
el cant de garbejar les espigues de blat.*

*Les congestes dels cims escampen alenades
de frescor per les valls...
Baixen escumejant còrrecs d'aigües gelades,
i del bosc d'avellaners ne pluen degotalls.*

*Guardeu el marbre roig de primitives venes
d'on l'escultor treurà
la tomba d'una jove que planyen les sirenes,
o filles a la font amb el poal a la mà.*

*De fillols a Vetera, oh muntanya sagneges,
i l'ardit meneró
ofereix al fargaire el ferro que blaveja,
i esquinxen tes entranyes de mare en tot cantó.*

*Al peu de tes vessants l'oliu ple d'harmonia
viu en la serenor ;
juguen en el graner d'una antiga masia
la capça del blat d'Índia i el sol de Rosselló.*

*I pasturen l'herbam, vora l'abajonera
en aquells plans d'amunt,
Pla Guillem i Cadí, Balaig i Prat Cabrera,
les tranquil·les vacades vingudes qui sap d'on.*

*I quan punteja l'alba arran de la carena,
i de la solitud,
esquelles d'escamots, la comalada és plena,
i la cascada canta la pastoral quietud.*

*I la pentecostera de rosa flor pulposa
abriga dolçament
les abelles dels cims i la neu lluminosa
guarda fines petjades de perdius de l'hivern...*

*De perdius de l'hiven i de cabres salvatges,
alçant el front banyut,
al pas de la portella on tenen pasturatges,
i fonts de trenes d'or, lluny de la servitud !*

*Serres de Canigó, altures tan hermoses,
dolç estatge de pau,
damunt de les pinoses,
en un reialme blau.*

El bon pedrís, divertiment (1919)

– El Canigó en teló de fons, completa la festa al retorn de presoner

*La sureda
Ja que ha tornat la pau, fem una cargolada
Amb el goig de reveure en terra catalana,
si entre soques i brancs s'obre una clariana,
el pare de les fonts, nostre Canigó blau.*

L'estel de l'escamot, (1921)

– Teló de fons (en sentit propi) al teatre de Pons

Una font de l'Albera. Al fons se retalla el Canigó nevat... (La font de l'Albera, 1922)

– Al Canigó (St Martí) són les relíquies de Sant Galdric, patró de les pluges

Sant Galdric

*Allà amunt dels serrats en el blau Canigó,
conjureu amb el dit del sol la resplendor
i feu pujar la broma en la nit estelada.*

L'estel de l'escamot, (1921)

- El Canigó real abasta el Canigó tradicional (l'etnopoètica que ha generat)

Estels a muntanya

*La vida la mellor és vida de pastor.
Ho he llegit en un llibre i gairebé ho creuria
que hom retroba l'humil i antiga poesia,
vetllant a la serena al cim del Canigó.*

L'estel de l'escamot, divertiment (1921)

-Retrobament del paisatge coral, amb el Canigó de fons.

El retorn

*ara que tornem al mas de la garriga,
després tants anys i tanta pena i tal dolor,
mira amb quina bondat se'n puja el Canigó !*

L'estel de l'escamot, divertiment (1921)

- El Canigó indicador temporal

La cigala sul blanc

*El pinyer se desvetlla. Al cim de Canigó
se despunta i clareja la primera claror.
La llebre és fora jac...*

L'estel de l'escamot, divertiment (1921)

- El Canigó indicador meteorològic

[Des de l'ermita de Sant Martí en un cim dels Aspres]

*Com no parava el vent sa cantarella,
entràvem per dinar dins la capella.*

*I fou llavors que assenyala el pastor
un remolí de neu a Canigó. [...]*

*I seguint els serrats la pluja fina
se'n venia a mullar tota la clina.*

« Tarda a Sant Martí »

Canta Perdiu, (1925)

- El Canigó (+ lluna) = indicador per al pagès

*les (llunes) que puntegen pels rocs d'Albera, les que se'n baixen a Canigó
(« Conte de l'almanac » La Veu del Canigó, 1921)*

– **Un teatre canigonenc : *El singlar* (1927)**

[Poema d'homenatge a l'actriu que feu de *Margarida*, la protagonista, a la representació de la peça a Barcelona]

La Margarida del Singlar

[...] *per mi no seu vós perquè seu ella,*
la Margarida al peu del Canigó.

***L'aire i la fulla*, (1931)**

- **La peça *El singlar* (1927)**

qualificada de *drama canigonenc*

Passa en un territori del pendent de Canigó entre Conflent i Vallespir (Vetera, Vallamanya).
veg *Al Canigó estant*

La protagonista, Margarida, malcasada amb el vell Honorat, s'enyora com el pastor de la cançó Muntanyes regalades. El pastor de casa rep la seua confiança (temptació d'abandonar casa, fill i marit per retornar a la vall nadiua), però la muntanya la redimeix al final, *la santa pietat de la muntanya*.

– **Visió primera del Canigó** (no anomenat, però ben identificable a partir del coneixement del paisatge i de l'obra de Pons), **des del graner > pertany a l'univers de la infància, com un més enllà de bellesa, una fita de meravella**

Aquells ocells entraven al graner [...]
de l'alba sol ponent el vent fugia, [...]
La neu de la muntanya resplendia.

« *Aquells ocells*, ***Cantilena***, (1937)

Nous découvrîmes le grenier [...] *L'œil-de-bœuf qui veillait sur la cellule paraissait nous faire signe [...]* *Il était maître du grenier et le gouvernait à sa guise [...]* *Des moineaux s'y laissaient couler le long des tuiles à canal [...]* *Les deux ou trois cônes du Canigou, blancs de neige, qui s'inscrivaient au-delà du faite des toits, m'émerveillaient encore davantage*

L'oiseau tranquille, (1987)

– **Visió última d'un Canigó inaccessible per causa de vellesa** (tampoc anomenat, és tan present a l'horitzó del poeta que no cal)

Metàfora discreta però segura *Les tres piques [de Canigó]= les tres velles (= les Parques, mestresses de la mort)*

Les tres velles

*Jo no seguiré més muntanya, ton aresta
ni l'escala del cim fins al darrer gró
per veure sota un fum de boira la congesta
i sa crosta de pols, ofensa a la blancor.
[...]*

*Les piques, entretant, desertes com són elles,
sempre van oferint un front sense record.
Se nodreixen de neu i de vent les tres velles,
i bressen la gelera amb un alè de mort.*

Conversa, (1950)

– **La finestra de la cambra de Pons a la seua Casa del Bulès a Illa, és oberta a ponent, de cara al Canigó.** Retorn al camp semàntic tòpic dels primers poemes.

*Ma filla entrava al dematí
[...] Era com l'àngel nadalenc
que en la mà del seu goig sosté la palma
i ha dit « Veniu, pare, a mirar
la neu i la blavor de les muntanyes !
« Cambra d'hivern »*

- **També la finestra de la seua cambra a la casa que Pons tenia llogada, al camí de Corbera, a prop de l'estació** (el 1934 encara no tenia feta la casa del Bulès)

Aquest matí (20 de gener) quan he obert la finestra que mira Canigó i les altures de Noedes, havia baixat neu a mig camí de muntanya...
(« Sant Sebastià, mestre del gener », Almanac Català del Rosselló, 1934)

Mateixa expressió el 1959, aplicada a la casa del Bulès (*ma caseta*) : *De la finestra estant, jo veig les neus de Noedes d'una banda i les del Canigó de l'altra* (« Records de principi de segle », *L'obra de Josep Carner*, Selecta, 1959)

Du grenier de la maison de mon grand-père, qui formait sous le toit deux terrasses en angle où l'on laissait sécher les figues, on apercevait, au-delà des murailles de la ville les cônes blancs du Canigou. Du plus loin que je me souvienne, cette image s'est toujours rapprochée de moi, et c'est pour me rapprocher d'elle que j'ai bâti ma maison des champs
(« *La vieille maison* », Concert d'été, 1950)

*El temps era d'abril. Les neus de Cangió s'oferien amb un to de llana flonja perquè s'hi reposés una llum d'alba. (« L'anell de la pedra verda », **Llibre de les set sivelles**, 1956)*

– Anunci de l'hivern

Lletra dita de «Garden Birs »

[El cua-roig] porta damunt de la cua una ploma vibràtil que s'arqueja per assegurar la represa del vol. Jo crec que anunciava la pluja de la nit i la primera neu de Canigó.

– Menció de l'excursionisme canigonenc

*Els excursionistes de Canigó ignoraven aquella vall perduda, encara que fos la més ampla i allargada de la serra. + L'expressió trescar fins a la pica (« El colom », **Llibre de les set sivelles** 1956.)*

– Al Canigó estant

*A Vallmanya, la parella de l'escriptor se reposa en una vora de prat : El Canigó l'emparava o més aviat l'oblidava en sa falda. Jo creia allavors a la bondat de la muntanya. (« El colom », **Llibre de les set sivelles** 1956.)*

Josep i Elena, la seua estimada, estiuegen el 1911 :

Era l'hora quieta de les tendres harmonies ; tot cantava el sant enamorament del Canigó. Les garberes encantades s'alçaven ací i allà, i per les pendents dels còrrec, entorn dels casals, els noguers se deixaven penetrar per l'aire ple de temperança i de fines blavors... I al davant, amb les atrevides fajoses que puguen per sos cingles i esllavissades, l serra del Corb, semblant molt més alta, retallava deliciosament els seus castells de rocs. De quan en quan, un so d'esquelles baixava del pla de Prat-Cabrera i donava la il·lusió d'ésser suspès en el cel. (« Notes del poble : l'innocent, Revue Catalane, 1912)

– Menció de l'activitat minera

A l'hostal de Vallmanya hi baixaven els menerons de la Pinosa...

*Els menerons no baixen mai de la mina els dies feiners (« El colom », **Llibre de les set sivelles** 1956.)*

– Menció de l'activitat agrícola

La sega i el batre : Passada la Mare de Déu d'agost, la gent dels dos veïnats s'afanyava a garbejar, en la mateixa falda de la vall...

*L'esquellejar de la vacada... Amb el so planyívol de les esquelles, el Canigó també s'acomiadava de nosaltres. (« El colom », **Llibre de les set sivelles** 1956)*

– El Canigó refreda el vent que santa Magdalena tempera (per això el seu oratori és al ras)

*La santa s'és esgobeïda, però no tant que hagi descuidat el seu primer ofici. No para mai de moderar la ventada que se despenja de les neus [evidentment de Canigó que domina la vall del Bulès, al peu de l'oratori] (« », **Llibre de les set sivelles** 1956.)*

– **El Canigó en segon grau, passat per la poesia**

[1904-1905, a Madrid on JSP fa una estada immersiva]

je m'évadais sur la cime des Pyrénées grâce à un exemplaire du Canigó de Verdaguer que j'avai sachté à Barcelone, et cela me consolait du reste...

(*L'oiseau tranquille*, V, 1987.)

- **tercer grau**, fins i tot.

[1902]

*au temps du collège un livres d'élégies de l'abbé Bonafont me révéla l'existence de Canigó, à travers d'une ode qui en résumait le dessein [Ais i albadès,]. Comme j'avais fait l'ascension de cette emontagne... (*L'oiseau tranquille*, VI, 1987.)*

– **Proximitat del Canigó a Prada**

A casa dels filòsofs Renouvier i Prat a Prada : el jardí *ce n'était qu'un potager, mais j'eus la joie de retrouver, déjà bleues à la tombée du soir, les fières montagnes qui dominaient les toits.* (*L'oiseau tranquille*, VI, 1987.)

*Aquest hort, que li cuidava un jardiner, me va deixar indiferent amb les vessanes... No hi vaig trobar cap goig, sinó de veure les muntanyes que dominaven els teulats . (« Els tres savis », *Llibre de les set sivelles* 1956.)*

– Retrobament del Canigó hivernenc, torant de presoner (gener 1919) = retorn a la vida *j'eus hâte d'aller respirer l'air de la garrigue. Comment avais-je pu en être si longtemps écarté ? [...] Le Canigou projetait dans le ciel ses hautes épaules de neige.* (*L'oiseau tranquille*, IX, 1987.)

– Poc després Pons fa la coneixença de Déodat de Séverac (encara mobilitzat a l'hospital de Prada). El convida a casa a Illa : *On déjeuna encore devant le Canigou, la fenêtre ouverte .* (*L'oiseau tranquille*, IX, 1987.)

– **El Canigó : símbol nacional**

JSP acaba el text *Conte de l'almanac*, on parla de la suma de sabiesa que contenen els almanacs, per un *I visca el Canigó !* (Almanac Català Rossellonès, 1921)

– **El Canigó, les muntanyes, l'hivern real i el *paysage scolaire*, aculturació**

La montagne est blanche de la neige qu'elle gardera longtemps encore, et la lumière est nette, d'un luxe inutile. Les gens s'abordent avec la même phrase : « Pour du beau temps, c'est du beau temps. Autrefois il neigeait et il faisait froid. Ça valait mieux pour les récoltes ». Mais aussi l'hiver n'est pas venu qu'on imagine les rivières gelées, et comme elles coulent toujours pareilles, on s'étonne d'échapper à cette rigueur. On ne voit l'hiver que dans les gravures d'almanach, qui représentent les toits de chaume et l'éternelle vieille au fagot. N'avons-nous pas été trompés par ces gravures ? Les écoliers regardent dans leurs livres des forêts traversées de neige, mais c'est le paysage scolaire. Dehors, un micocoulier tremblait à la vitre.

(« *Les vergers d'Ille* », Concert d'été, 1950)

– **Metàfora, veïna de la flor de magnòlia de Jacint Vrdaguer**

Canigou, fleur de cristal mauve, (« *Concert d'été* », Concert d'été)

– **El cançoner canigonenc**

Entrez dans la vallée de Sahorre, ainsi appelée à cause du courant de sable qu'elle garde entre ses murailles de granit. Parcourez-la un peu après l'aube. Vous y verrez des jeunes filles aussi sveltes que leurs fourches ou encore des bergers au regard sombre, qui mènent leurs vaches à la foire. J'ai toujours pensé que la plupart des pastourelles des « Montagnes du Canigou » étaient nées dans ces vallées. Car elles en retiennent la fraîcheur et il me plairait de les voir réunies dans un livre de dessins coloriés par un artiste où on en saisirait l'esprit. L'une de ces chansons est ironique et joyeuse. C'est l'histoire d'une jeune femme mariée au berger de son père et qui s'en accommode : Il boit de l'eau glacée et moi du meilleur vin – Il dort sur le gazon et moi dans un drap fin. Une autre est l'histoire d'un jeune étranger qui vécut ici quelques années sans voir une seule personne née sens veure persona nada, mais qui était charmé par la course des torrents.
(« *Le Conflent* », Concert d'été)

– **El Canigó nocturn, font de *La Vénus d'Ille***

Mérimée Dès le premier soir il s'est accoudé à la fenêtre de sa chambre pour admirer le Canigou éclairé par une lune resplendissante et qui lui parut la plus belle montagne du monde (*Le secret de la Vénus d'Ille* », Concert d'été)

Un misteriós visitant enquesta sobre la gènesi de l'obra : « *Je compris davantage M. Abraham lorsqu'il me fit part de son désir de contempler le Canigou sous la lune et de la fenêtre où Mérimée l'avait contemplée. Cela me paraissait impossible. On avait beaucoup construit depuis un siècle.*

– **El Canigó avantpost del Pirineu**

[Don Joan de Seralonga] *Les contreforts du Canigou lui permettaient d'accéder au Col d'Ares par des chemins secrets*

– **El Canigó torre d'aigua del Rosselló**

[a les baixes Aspres. El Canigó no és pas anomenat, però la congesta, el juliol, només pot ser a Canigó] *L'âme des sources est encore vivante, malgré la plénitude de juillet, tant que le névé inscrit un sigle candide et défie le soleil*
(*La vigne de l'ermite*)

Simona GAY (1998-1969)

– Des del tren

Le Canigou de neige qui émerge du nuage blanc (25-11-1946, de l'estació d'Illa, abans de partir cap a París.) . **Carnet 45-49**

Toujours le Canigou vu de St Feliu d'avall

– La postal d'Illa hivernenca

El paisatge nadiu, recordat des de Nogent.

*No colliré al país meu
l'oliva negra a l'oliveda,
baixant al clot de la font freda,
quan **Canigó** serà tot neu.*

(« Adéu a Illa », *Aigues vives*, 1932)

– en temps de veremes

*És temps d'anar a la feixa,
la feia de raïm bo,
que la colla no en deixa...*

*Ai ! que blau és **Canigó** !*
(*Aigues vives*, 1932)

Pere VERDAGUER (1929-2017)

– El Canigó porta dels Països catalans

*Salses és veritablement la porta de casa. Tots els catalans que, per raons d'estudis o de feina han hagut d'anar nord enllà, ho saben. Amb el tren, pel pas entre mar – o més exactament estany– i muntanya, tot d'una se us obre la plana rossellonesa com una flor, fins al **Canigó**, al fons, i deixeu enrere el Llenguadoc de pedra i vinya. Cadascú busca de'instint amb la mirada el racó dels seus amors i de les seves arrels ; per Elisabet Oliveres-Picó són els cloquers de la Salanca, per Pere Talric, al segle passat, eren els recers del Vallespir, per Josep-Sebastià Pons, ahir, el Riberal d'Illa...Però per tots, només d'arribar a Salses els nervis es relaxen : si hom no és encara a casa mateix, ja és almenys al carrer.*

(« La Porta », *Crònica de la Catalunya del Nord*, Avui, 12 de juliol e 1998)

– Una lectura/identificació de paisatge des de la N9

A nivell d'Illa, el país de Josep Sebastià Pons [la nova ruta] s'acosta dels « terrers », formació geològica curiosament erosionada de la riba esquerra del riu, i es té una bona vista del poble en les seves muralles medievals, els contraforets de la seva església dominada per una torre quadrada, i el Canigó. (article La ruta nova, Avui, 4-10-1995)